„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

Недељом излази уз „Заставу“ забавно-поучни лист „Завичај.“

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:

Са „Завичајем“:		Без „Завичаја“:	
на годину	16 ф.	на годину	14 ф. —
на по године	8 „	на по године	7 „ —
на ¼ године	4 „	на ¼ године	3 „ 50
		на 1 месец	1 „ 20

ЗАСТАВА.

За Србију:
(у сребру.)

Са „Завичајем“:		Без „Завичаја“	
на годину	40 дин.	на годину	35 дин.
на по год.	20 „	на по године	17½ „
на ¼ год	10 „	на ¼ године	9 „
		на 1 месец	3 „

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.
ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

БРОЈ 70. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 5. (17.) МАЈА 1878. ГОДИНА XIII.

ПОСЛЕ СВ.-СТЕВАНСКОГ МИРА.

III.

Русија у овај мах нема повода, да напусти св. стевански мир и да уз суделовање осталих велесила приступи радикалном решењу источног питања.

Али у даљем развитку источног спора сваки дан изгледа све то очевидније, даће Русија морати употребити то средство.

Турска се налази између Русије и Енглеске, као између Сциле и Харибде.

Данас изгледа, да више нагиње Русији, а одма сутра се показује, да је јачи енглески уплив.

И као да ће на послетку енглески уплив остати у превази.

Има једна јака странка у Цариграду, која још не мисли озбиљно, да ће се Турска раскомадати. Она се нада, да ће Енглеска учинити преображај у садашњем стању ствари и да ће одржати целокупност Турске. С тога то живо оружање Турске у непосредној близини руске гарде, с тога то непрестано нагомилавање војске, коју по свој прилици издржавају енглески стерлинзи.

То држање Турске не може по вољи бити Русији.

За то и захтева руски главнокомандујући, да се Турци престану утврђивати око Цариграда, јер је то утврђивање њихово очевидно управљено једино само против Русије, и да извуку своју посаду из Шумле, Варне и Батума, које су тврђаве Турци до сада већ требали предати Русима.

Ако Турци то не учине, то ће тиме доказано бити, да они држе са Енглеском.

Русија у том случају не сме даље оклевати, јер је и досадашње њено оклевање уродило штетним последицама.

Већ се и сада види, да је Русија јако погрешила, што одма није посела све важније тачке на Дарданелима, Воспору, па и сам Цариград, пошто је њена витешка војска ванчовечном дурашношћу у сред зиме прешла Балкан и у невероватно брзом победоносном ходу допрла до самих зидова турске престонице.

Но што Русија није до сада учинила, то ће скорим морати учинити, и приступити радикалном решењу источнога питања.

Тиме ће Русија уједно одустати од св. Стеванског мира, који европске велесиле још нису одобриле, а Турска није испунила.

Тај мир не може везати ни Русију, која отворено може ступити пред Европу са предлогом, да се источно питање коначно реши.

Таково решење источнога питања задовољило би у првој линији све хришћанске народе на балканском полуострву, јер би их потпуно све ослободило од турске власти.

Русији на име треба да је до тога стало, да се сви хришћански народи балканског полуострва ослободе, из двојаког узрока, прво: Што би Русија тиме задобила симпатија код свију тих народа, а друго, што би таково решење источнога питања знатно олакшало трајно уређење нових одношаја на балканском полуострву.

Русија би требала особито за тим да иде, да дело ослобођења хришћанских народа на балканском полуострву протегне и на грчки народ.

То би одговарало њеној традиционалној политици, која се увек заузимала за стихију грчку, коју је Русија тиме тако јако задужила.

Ни сада Русија нема повода, да ради против интереса грчкога народа и да га силом отискује у непријатељски табор.

Грчки народ, који је по своме географијском положају поглавито упућен на поморску трговину, у рату руско-енглеском треба да се налази на страни Русије, а не Енглеске, која својом тесногрудом политиком тако јако ограничава трговачке интересе свију поморских народа па и народа грчког.....

На радикално решење источног питања пристале би без сумње све континенталне европске велесиле.

Аустро-Угарска наиме одлучно се одрекла начела одржања европске Турске, и ограничила се, као и друге велесиле, на осигурање својих сопствених реалних интереса на истоку.

Аустро-угарска политика истина свом силом гледа, да предупреди, да се на балканском полуострву не утврди руска превласт.

Али политика ове монархије не може бити противна потпуном ослобођењу хришћанских народа на балканском полуострву, под условом, да Русија то ослобођење не произведе једнострано, већ у суделовању са европским велесилама.

Хришћански народи балканског полуострва, који би се ујединили на основу начела народности и њихове историјске прошлости, неби стајали под искључивим упливом руским, већ под контролом свију европских велесила.

Кад би све европске велесиле искрено, без икаквих себичних цели, задахнуте једино жељом, да трајан мир утврде на балканском полуострву, пристале на радикално решење источнога питања, то мислимо, да неби тежак задатак био, да све нове одношаје уреде на опште задоволење.

Интерес наше монархије у томе случају био би то, да искрено потпомаже све оправдане захтеве хришћанских народа на балканском полуострву, који би се коначно ослободили од несносне турске власти.

Само таком политиком може Аустро-Угарска задобити правих симпатија код тих хришћанских народа, које је симпатије досада у највећој мери Русија уживала поглавито с тога, што се она од свију европских велесила највише заузимала за те бедне народе хришћанске.

Ако лежи у интересу Аустро-Угарске с једне стране то, да не допусти, да балканско полуострво подлегне искључивом упливу руском, то су с друге стране и њени трговачки интереси на истоку од не мање важности.

Аустро-Угарска је позвана по своме положају, да производе своје индустрије извози у покрајине балканског полуострва и обратно да преко садашњих земаља турских у своју земљу увози јужне производе, наиме из Мисира и источне Индије.

Тога ради осим повољних трговачких уговора, које би наша монархија учинила са младим хришћанским државама на балканском полуострву, од велике је важности по њу особито жељезница солунска, која би најкраћим путем преко Београда спојила обе главне вароши ове монархије: Беч и Будапешту. И тако би индустрија аустро-угарска с успехом могла конкурисати са производима енглеске индустрије, која је јако маха отела особито у јужним областима европске Турске.

Интерес Аустро-Угарске би захтевао, да се у радикалном решењу источнога питања на основу коначног ослобођења хришћанских народа на балканском полуострву споразуме са Русијом поглавито и с тога, што би се тиме утврдили трајни пријатељски одношаји између обе ове државе, који су прекинути били последњом руско-турском војном.

Велико зло, што тишти Аустро-Угарску, јест без сумње удо стање њених финанција.

Томе злу најпре могу доскочити добри одношаји према Русији.

Стојећи у искреној пријатељској свези са Русијом, Аустро-Угарска би знатно могла смањити своју војску, а тиме би јако поправила своје финанције, које се и у једној и у другој половини монархије већ од више година боре са непрестаним дефицитом.

Али би коначно решење источнога питања најбоље одговарало и интересу Русије.

Русија би се тек тада показала у свом најлепшем сјају, кад би племенито дело ослобођења балканског полуострва од варварске турске власти у једнакој мери протегла на све хришћанске народе, који су сви с поуздањем на њу гледали, и када би позвала и остале европске велесиле, да дело коначног ослобођења тих народа балканског полуострва договорно изведу и утврде на основу начела народности и њихове историјске прошлости.

За велике жртве, које је Русија принела у овом рату, могла би се она у Европи ограничити на то, да у главноме сбрише штетне последице париског уговора, на који је морала пристати услед несретне кримске војне.

Далеко већа била би њена морална добит, која би се оснивала на искреним симпатијама свију хришћанских народа балканског полуострва, ради којих ослобођења Русија је и принела највеће жртве.

Материјалну отштету пак могла би Русија тражити поглавито у Азији.

Азија је земља, где се отвара широко поље за руска освајања, којим Русија уједно врши цивилизаторску мисију, преносећи европску културу међу сурове народе азијатских пустиња. У Азији ће, ако не сада, а оно скорим у сукоб доћи Русија и Енглеска, те две светске силе, и ту ће се показати, ко ће владати там највећим делом света. То Енглеска увиђа, те за то и чини толике препоне и неда, да се мир на балканском полуострву утврди.

Али то баш треба за повод да служи Русији, да сагласно с континенталним велесилама радикално реши источно питање и да се тиме осигура у Европи од озбиљнијих опасности, те да свом силом на супрот стане суревњивој Енглеској и да, пренесавши рат у Азију, на границама Индије зада крваве ударце својој супарници, од којих се неће тако лако излечити.

Ако је Русија уништила мухамеданску државу у Европи, којој међу образованим народима већ давно нема места, то нека потпомаже мухамеданску стихију у Азији а на уштрб саме Енглеске.

У Азији могу Мухамеданци још будућности имати. Они ће своју пропаст у Европи сносити са фаталистичном равнодушности. Тако је хтела судбина. Али ће они уједно и фанатичком страшћу тежити, да свој губитак у Европи накнаде у Азији, где је њихова права постојбина, на коју сваки Мухамеданац баца жељне погледе. Они ће наиме тежити, да у Индији, где броје преко 50 милиона својих једноверних, стресу са себе мрски јарам енглески, што су покушавали већ толико пута, но до сада безуспешно.

Још се није са свим разбистрила садашња ситуација. Тражил Енглеска силом рата, то ће га Русија примити, премда је принела већ толике жртве, а водиће га дурашно и одушевљено, као што то захтевају обзири њене части и достојанства, који су тако јако ангажовани.

Али да Русија у рату са Енглеском морално има на својој страни осталу Европу, држимо, да је једини начин то, да пристане на радикално решење источнога питања, а таково решење је доиста и најправедније. —α

С бојнога поља.

Опкољавање, бојеви и предаја Ниша.

(Од 3. до 29. децембра 1878. г.)

(Наставак.)

26. Децембра. — Јучерањег дана била су само предуготовна кретања појединих команда, размештаји, проматрања и оријентовања, да би се свакој трупи објект (предмет) определити могао; а овог дана отпочело се право наступање у одређеним правцима, и ка одређеним предметима.

Тако, овог дана, поједине команде извршиле су следеће:

Командант I Шумадијске дивизије упути у насилно проматрање Јасенички батаљон Смедеревске бригаде, који у 4 часа предузме наступање у 2 колоне: десне (2 чете) из Перутине преко села у правцу на Марково кале, а леве (2 чете) из села Ћурлине у правцу Ћурлински винограда. Турци извраније беху посели оба ова виса и обе колоне навиђу на непријатеља и борба отпоче. После кратког пушкарања Турци буду потиснути, а лева колона заузме Ћурлинске висове а десна вис пред Марковим Калетом, а наскоро и ову важну тачку. Турци се повуку у своја утврђења и стрељачке ровове на Горици, а наша слаба оделења немогаху их нападати. Подпучик Милутин Миловановић, који је водио десну колону, покушао је да јурне на турске ровове, али у томе нападу буде рањен, и његове две чете одступе на превој између Марковог калета и Горице.

Дивизијар чим је видео, да се озбиљна борба на обе тачке отворила, позвао је из позадности батаљоне, и Колубарски Београдске бригаде упутио на Марково кале, који тамо стиже у 11 часова, баш кад Турци предузимаху напад на оне 2 чете Смедереваца. Ови потпомогнути одморним Колубарцима не само да одбију Турски напад, него освоје и њихов предњи стрељачки ров, и Турци се повуку у главни Горички редут и јачи стрељачки ров пред овим.

II Подунавски батаљон, ушао је у међупростор десног и левог крила у 9 час. пре подне, и тиме испуни празнину у фронту и после кратке борбе заузео један вис, којим је непријатељ у шаху држан.

У часу кад Турци са концентрисаном снагом беху предузели напад против левог крила Јасеничког батаљона, приспе у бојницу Орашки батаљон око 4 часа по подне, те турски напад буде потпуно одбијен и заузети предњи висови, који нису дозвољвали да се непријатељ у свима правцима слободно кретати може. Десном крилу (Марково кале) око подне приспе и Грочански батаљон, кога је командант Шумадијског кора за везу са 1 дивизијом раније упутио био.

Ово је све била чисто пешадијска борба, у којој су 4 батаљона, без артиљерије, са наше стране учествовали; док Турци, поред 2—3 табора пешака имађаху 6—8 крупових топова, а помагаху их још и 24 зунташ са Нишког града.

Поред свега тога батаљони Смедеревске и београдске бригаде решили су овога дана потпуно задатак и тврдо се поставили на Марковом Калету и Ћурлинским висовима, одакле као са врло угодног наслона беше могућност успешно дејствовати даље против главне турске позиције на Горици јер ове две тачке имађаху вредност више као предводнички положаји.

Због овог храброг и постојаног држања, Њ. Светлост, врховни заповедник, који је тога дана са Мрамора притио пажљиво ток целе ове борбе, изволео је по свршетку њеном, команданту I дивизије, пуковнику Кости Бучевићу послати овај телеграм:

„Господине пуковниче! Бивши данас у вашој околини, слушао сам и гледао борбу, коју водисте са мојим храбрим Смедеревцима и Колубарцима београдске бригаде, па захваљујем вами и свима војницима Смедеревске бригаде и Колубарцима, који овако славно оправдаше моја надања, која им ја при растанку са њима исказа. Нека је и даље храброј нашој војсци помоћник Бог и молитва свију српских срдаца!“

„Моја срдачна захвала и вами и свима који се данас под вашом командом, са добрим успехом боришe.

0 Бр. 523.

26. децембра 1877. **Милан М. Обреновић IV.**
кнез српски,
врховни командант војске.

Док се ово на левом крилу Шумадијског кора догађало, Турци предузеше напад против Вучијег дела, где је положај заузела Рудничка бригада (4 батаљона). Али хладнокрвно држање Рудничана и концентрисана ватра артиљерије, која се непрестано низаше на Венцу Вучијег дела, — одбише потпуно сва турска напрезања да изгубљене положаје поврате, и Рудничка бригада разви се још боље у десно и утврди се на заузетом положају. Тога дана већ је било 14 артиљеријских оруђа пласирано на положају.

Командант Шумадијског кора Генерал Ј. Белимарковић извршеним проматрањем уверио се „да је главни турски положај и главна посада на Горици, и да је то кључ како положаја тако и Ниша, и да управо на тој страни лежи право тежиште борбе“. С тога је још за време борбе наредио, да се са десног крила (II. Шум. див.) шаље помоћ левом крилу кора (I. див.) и овога дана командант II дивизије пуковник Љ. Ивановић послао је, нешто из сопствене побуде, а нешто по налогу, најпре 2 чете првог, а пред вече и цео II Лепенички батаљон Крагујевачке бригаде управо на Марково Кале, јер та тачка беше најважнија за нас на целом фронту Шумадијског кора. У истој цељи попослата су у вече 4 топа тешке батерије II. пука, а за тим још 4 тешка топа I. артиљеријског пука Марковом калету.

Командант Дунавске дивизије, да би потпомагао дејство Шумадијских трупа у смислу ра-

није добивеног налога од команданта Моравског кора, нареди да браничевска бригада изврши демонстрацију против Виника у овом реду:

IV. и V. тешка батерија са Теменог врха и Брезице отпочну ватру у 8 часова у јутру, чим се је појача ватрена борба ни Горици и Вучијем делу развила. Око 11 часова батерије усиле ватру, а у 12 и по часова почне наступати пешадија, и то: Звижски батаљон од Д. Врежине ка Митад-пашином фору; Рамски батаљон досао од њега, у истом правцу, из села Г. Матејеваца, остављајући код села 2 чете за резерву; Голубачки батаљон од Д. Матејеваца, против стрељачких ровова, што се између Митадове и Низам табије налазаху; Млавски батаљон од брда Чагра у истом правцу; Омољски батаљон од Бренице и брда Попадике у правцу Низам табије.

Турци су одмах осули жестоку артиљеријску и пешадијску ватру из утврђења. Дејствовали су 2 топа са Низам-табије против Бренице и лево Јагодинско крило, које је једновремено дејствовало; 1 топ из централног утврђења на Винику против Рамског батаљона; а 3 до 4 топа са Митадове табије, против Звиждског батаљона, осим силне артиљеријске ватре, која се против истог батаљона са града просипаше.

Поред све ове силне ватра наши су батаљони смело наступали до подножја Виника, и принудили турске стрелце да се повуку у редуте. Батаљон Звиждски пак, и ако је наступио под најжешћом унакрсром ватром са града и Матадове-табије, продужио је свој напад до самога фора где је и у неке ровове ушао био. То су учинили и Рамци, десно од Звиждана. Одморни трупа не беше да се у простору десно од Митадовог фора продире, а Турци видећи да им ту највећа опасност прети, упуте своју резерву (пешадију са нешто коњице) из централног утврђења, који уморене и проређане редове Рамаца и Звиждане натерају да одступе, оставив четовођу Сретена Максимовића и 1 редова под самим фором тешко рањене, које је турска коњица крвнички искасапила. Батаљони се повуку у своје старе положаје. Губитака је било и то:

	погинуло	рањених	нестало
Звиждски батаљ.	3	33	—
Рамски „	6	14	—
Голубачки „	1	24	1
Млавски „	—	2	—
Омољски „	—	10	—
Браничевски бриг.	10	83	1

Међу рањенима је: потпоручник пешадијски Тодор Ђурић, командант Звиждског батаљона и Милић Кузмановић, командир Голубачког батаљона.

Његова Светлост врховни заповедник дошав на Мрамор, да лично посматра борбу изда налог, да се и против Бубња демонструје, те да се олакша наступање и развијање I Шумадијске дивизије. Ова је демонстрација извршена са Ресавским батаљоном и 1 водом коњице, при чему су 3 пешака рањена.

Да би на целом фронту радња против Ниша потпунија и целисходнија била, командант Моравског кора нареди, да у исто време и Моравска дивизија једновремено са Дунавском дивизијом против Виника демонструје. Дивизијар изда налог, да се са Чумурлије отвори артиљеријска ватра а да мали број пешадије из Јагодинске и Алексиначке бригаде наступа Винику. Ово је и извршено а том приликом, Јагодинска бригада имала је 2 погинула и 9 рањених, а Алексиначка 3 лако рањена. Од Поповца IV. пољска батерија пуцала је против Ниша.

Истог дана одређена су била места за позицијске батерије код Поповца и Бубња.

Овог дана наша трупа напусти Куршумлије испред надмоћнијег непријатеља; а ово напредовање Хафис-паше у правцу Ниша морало је изазивати неке промене у трупним распоредима, као што ће се даље видети. (Наставиће се.)

ДОПИСИ.

—р— **У Грацу** 4. маја. (*Русија и Енглеска. Аустро-Мађарска и њени „интереси.“ Шта је с Босном и Херцеговином? Мисија грофа Шувалова. Устанак у Тесалији и његове последице.*) Русија и Енглеска су данас два важна фактора на политичном хоризонту. Од држања ових двају сила, зависиће рат или мир европејски. Буде ли Енглеска склона руским захтевима попустити, то ће се ово дерно питање балкански народа повољно да реши, неће ли то, — то ће гвоздена рука са ладног севера по ново да загази у крвав бој за своја права, као и за права потлаченог славенског народа на европском југо-истоку. Познати су смерови енглески државника у погледу њене источне политике и с каквом вољом ти „носијоци“ европејске цивилизације и културе предусретају обрт на балканском полуотоку; јер у место да се тамошњим угњетеним народима потпуна слобода подели, то им они у шовинистичком свом заносу нов гроб беде и невоље спремају. Својим себичним интересима запостављају они бољитак једног народа, који је главу и имање своје заложио да се већ једаннут турског деспотизма стресе. Та Енглеска потпирује данас пламен светски заплета, стаје на пут општем преображају и поредку на балканском полуотоку.

У аустро-мађарским меродавним као и политичним круговима, почело се после неке мале паузе живље кретати. Журналистика, а особито она што грофу Андрашију уз колено седи, почела је поново у таламбасе ударати и о некој окупацији Босне и Херцеговине трубити. Но овога часа као да је и тог питања са позорнице важни светски догађаја за неко време нестало, — ако не на вечност успавано. Доста то да се данас позитивно незна, који правац ова монархија у погледу своји властити „интереса“ заузима. Час се поговара о некој анексији, коју „браћа“ Хрвати као озебао сунца изгледају а да им се намера таштн њихови трудова не разпрштн; час опет „окупацији“ да би се неки бајаги мир, поредак и дерне реформе заведе. Питамо, зашто да се окупација Босне и Херцеговине српско-црногорском војском неизведе, које су баш прве позване, да мир и ред у овим чисто српским покрајинама узпоставе? На ово ће нам многи Аустро-Угарски државник одговорити: то „интереси“ ове монархије недопуштају. Дакле, резултат Аустро-Угарске политике у погледу Босне и Херцеговине је тај: да ове две покрајине само онда у „интересну сферу“ Аустро-Мађарску задиру, када се мисли са Србијом и Црном Гором, као својим ослободиљоцима спојити, иначе не. Дакле Босна и Херцеговина, које су прве ослобођење своје угњетене браће огласиле, да и на даље у Турском јарму стењу или да га можда са Аустро-угарским замену? Зар и онда, кад је већ и последњу снагу истрошила; своју егзистенцију за ослобођење своје жртвовала, па још и тада да до своје потпуне слободе недође? Овом приликом нам се као са зебњом неком намеће питање: Шта ће бити с Босном и Херцеговином? Дали ће их велика Русија својој судбини оставити, или ће им свемоћним гласом својим добавити васкрс — уједињење. Неће бити далеко, па ће мо о свему на чисто бити Најближе време показаће, е да ли смо се у тежњама нашим преварили или не.

Најновији брзојави донеше нам вест, да је гроф Шувалов у важној мисији из Лондона преко Берлина у Петроград одпутовао. Исти је са кнезом Бизмарком у Берлину доста дуго конферисао, и уговорио, да се конгрес у јуну и то у Бриселу састане. Колико ће и у овоме истине бити — видићемо. Свакако држимо, да је ово последњи корак, који је Русија учинила, да се што пре доспе решењу источног питања.

Устанак у Тесалији као да све веће димензије обузима. Нема сумње, да је и овај устанак мохамеданаца Енглеска потпирила, да би у овим одсудним тренутцима на Русију неки моралан утисак учинила, еда ли би од своје намере одустала. Читамо да устаницима силно оружје из Солуна стиже, из чега се закључити даје, да Енглеска „официјозно“ рат проти Русији води. Говори се, да су устаници и султана збацили а у Цариграду се сваки дан устанак или дворска револуција изчекује. Ови ће немири скорим још последњи ударац трулој турској држави да зададу.

Са босанске границе 24. априла. Гледајући с тужнијем очима народ босански у Далмацији и Лики, кога се јади и невоље не дају пером описати, на 1. о. м. стиже глас да ће намјесник далматински барон Родић походити јадне бјегунце. Томе се гласу бјегунци обвеселише, као да ће им нешто даровати; и заиста на 3. о. м. дође барон Родић у Книн и исти дан дође у Стрмицу, (а нешћеде испит учинити у книнском пољу, ђе има више босанског народа, него у Стрмици; а чини ми се да је то учинио за то, што у книнском пољу живи више знатнијех Бошњака, који су Срби душом и тјелом, пак му се не би можда боја примила) ђе сазва неколико бјегунаца. У мјесто да их с чим обвесели, зададе им тешки стра и ужас, питаше их, оће ли се у Босну повратити пак ако хоћете, нећете, морате, јербо од данас више никакве подпоре немате, ни они 5 шолди (новчића) што сте до сада добивали. Јадни и тужни измучени народ, видећи ту невољу и његову изреку, незнајући куд и камо, одговорише да се они неће повратити докле год има и најмања сијенка турске владавине у Босни, и док не би ма кога крштенога краља или кнеза војска пошла пред њима и истријебила крвопије, насилнике и угњетаче босанског крштеног народа и одузела силу и господство спахијама и многе зликовце, као Феим-ефендију из Бањалуке, Аци-Деду Усејиловића из Градишког, Куленовиће и многе њихове другове, који су народу крв сисали истријебила, јер до год они постоје, у Босни нигда неће бити мира ни поредка ма чија војска Босну посјела. Барон Родић саслушавши их, нешто записа у своју мазбату (књижицу, видићемо шта ће после из те мазбате изићи); одтале отишао је у Врлику, Сињ и друга мјеста, ђе живи пребјегли народ босански и свуда му је народ тако одговорио. Али треба да знате, да народ босански остаје при изјави, што је издала привремена народна босанска влада, која је сачињена у народној скупштини држаној у Тишковцу дне 29. септемра 1877. и босански народ нигда друкчије и ни на што друго драговољно пристати неће. За то сви државници, ако оће задовољити жељи народној, нека овом измученом народу ненамећу други незадовољни јарам, кога ће се овај народ гледати што брже отрести и с отијем би скоро опет настала крвава источна криза. Ово нека знају сви државници.

Имам вам и то на жалост јавити, да су добротворне Инглескиње Мис Ирби и Јонстон обуставиле сваку помоћ босанским бјегунцима (осим још нешто школе подржавају) и изјавише, да се више ненадају никаквих подпора, што је бјегунце као гром поразило. Али ја се уздам да ће те добротворке и од данас овом бједном народу, коме су толика добра учиниле, опет рукопомоћ пружати, и да оне неће на последњем часу оставити и ускратити њихову милостиву подпору овом бједном народу, што су им до данас живот одржавале. А и на што би им служила сва досадашња подпора, кад им не би у последњем часу живот одржали; то заиста оне учинити неће. Ја сам од истијех више пута чуо ђе кажу: кад ви Бошњаци пријеђете у вашу слободну домовину, ми ћемо с вама заједно ићи на ваша опустошена огњишта, и с чим год могнемо том тужном и проданом народу подпомагаћемо. Заиста надам се, да ће то и учинити и да неће на један пут тако своју свјетлост угасити.

Чујем да је влада у свој Лици позвала све оне бјегунце, који год има црногорску капу, и наредила им, да их одма побацају, од којих неки су и учинили, а који нијесу, њих су позвали у уред и капе им поснимали, а њих јадне гологлаве из уреда отправили; а међу тијем је и познати Симо Тупанић бивши трговац у Бишћу. Ето правде и шта то још влади смета; зар она она од капа зазире. Јадни бјегунци немаду залогај крува да своје умируће дијете од смрти избаве, а да још капе по нечијој вољи купују. Ово је све истина, пак нек свијет суди, чему се ми Бошњаци можемо надити.

XX.

о.. С. **При ушћу Јабланице** 29 априла. Као што је рекао један многоуважени и обште познати Босанац у Бањалучком суду када су га запитали: „Шта ти је неправо, и какво право оћеш?“ одговорио је: „Да је Врбас мастило, љевчанско поље артија, а петровска шума пера, и онда неби могао свију ваших нечовјечних и човјека гнушајући се дјела описати.“ Шта је са истијем било, није од потребе писати, јер многи и многи још врло добро памте, а особито они који припомагаше, те га из Бањалуке у Сарајево, а из Сарајева у Азију сургунисаше!....

Е тако је! Ко би могао све описати? — Али ипак оно што се може није с горег објелоданити, као што ћемо и ми сада нешто старијег, а нешто новијег изнјети јавности.

Познати Мео Медан-оћић трговац из бос. Градишке, са онакијем, као што је и сам, провали дућан Микана Васића, те тако вјешто подпали ватру у њему, да се је истом сутра око два сата послије подне опазио дим како кља кроз пукотине, што је наравно први Мео опазио јер га је сам и запалио, — истрчи на поље са Омер-Агом Арнаутом и носећи сикире у рукама обиђу кулат на дућану, избацују запаљене крпе на поље вичући: „Видите како су нам Власи душмани, те оће чаршију да запале.“ Није неколико часовах прошло кад ти заптије одпратише у град Микана Васића, Станка Станковића, Перу Ерцеговца и Јову Кобашлију, ђе их затворише рекавши им, да су они сами то дјело учинили. Ови јадници ни криви ни дужни, лежаху у граду Градишком затворени, одакле их везане оћераше у Бањалуку, ђе су након 9 мјесеци као невини из затвора пуштени; — а сину Мехе Медан-оћића и Суљи Деронићу неби ништа, што су лажно на поменуту четворицу Срба свједочили.

Тако исто и трећи дан Ускрса српског запали Мео Медан-оћић дућан Станка Станковића, па повиче: јангија (ватра), те изстрчи брже боље на поље ђе су га већ његове присталице чекале, с којима обиђе дућан, загаси ватру, и повади многе ствари које су биле веће вредности, па пребаци у своју авлију. Сви су не мало дућани пребјеглијех трговаца покрадени, и власт турска добро познаје лопове, али их неће да хвата, јер је и сама с њима у договору; а особито је у добром дослуху са реченијем Меом, који је већ више дућана европски конгрес, да он као најспособнији и највјештији представи конгресу стање и захтјеве босанског народа.

У опису живота пок. Јове послужио сам се са истинским доказима, писмима народних и његових пријатеља и његове родбине а и сам доста сам о њему знао.

О писменом раду Јовину зна се, да је његов производ „Проглас народу босанском,“ „Изјава босанске привремене владе,“ оне двије пјесме напријед. Дописивао је политичне чланке у разне славенске листове. Писао је пријатељима српским побуђива родољубна писма. Ево једнога, у коме се огледа његово чисто родољубље, као лице у јасном огледу:

„Драги брате! Знај, да је наша ствар доста добро уређена, само требамо и још људи, да до краја издржимо борбу, а тешкоћа наравно неће мањкати, као ни до сада. Ми у нашем тешком подузећу рачунамо много на наше многе народне пријатеље и вриједне раденике, да ће нас они у сваком подузећу, дјелом и савјетом подпомагати, а међу такове рачунамо тебе и твога садруга на прво мјесто, који положајем, знањем и чистим српским патријотизмом, можете нам од велике користи бити. Дакле, драга браћо, прихватите нашу народну ствар, срцем као браћа, душом као Срби. Сјединимо наше силе и заједнички бранимо наше српске интересе и наше народно право, које непријатељи наши оће да нам погазе и силом одузму.

Сада је време, да станемо сви на браник нашега права и српске слободе. Радимо сложно сви као браћа за ослобођење и уједињење наше, презирући све личне мржње и заћевице.

Истина је, да ће их много бити, као и увјек, који ће сметати нашем раду и стављати нам тешкоће на пут, и то на жалост саме рођене браће који су се и до сада увјек бацали блатом на све, што је поштено, свето и корисно за народ, а који би највољели, да је вода увјек мутна, да лакше ловити могу. Има их доста, који из глупости, незнања, или по савјету другога то исто чине, мислећи, да доброј ствари и народу служе. Такове треба жалити и праштати им, јер не знају шта чине, а прве презирати.

Пет сто година оплакивасмо нашу тешку судбину, пет сто година проклињасмо нашу неслогу и грјехе, које наши предци починише; чекасмо и желисмо дана, кад ћемо све те грјехе покајати, па ето послије толико вјекова судбина опредјели нас да то извршимо, па зар да опет панемо у нове грјехе? Зар да све оно, што смо кроз то дуго време нашега робовања пјевали и оплакивали, погазимо? Не! То не ћемо, то не смије бити, јер би нас и кости отаца наших проклињале. За то, браћо, не смије нас ништа устрашити, нити поколебати у нашем раду, ако оћемо, да до жељене цјели дођемо. Истина је, да ми Бошњаци мало имамо челични карактера, који се само народној ствари клањају и за то све жртвују. То говорим о људима по варошима, који би могли служити за углед народу и другима. Многи од тих баве се личним петљанијама, јер не поњају ништа љепше ни племенитије, што би њима на част, а народу на корист служити могло. Прости народ глуп је, али невин и вриједан, па за то треба чувати га

ЛИСТАК.

† ЈОВО БИЛБИЈА.

(Свршетак.)

Као што сам и до сад казао, Јово је био са дивним врлинама закићен, да га је сваки поштен човјек, који га је познавао, љубити морао, па су га и четници преко мјере љубили, као брата и оца. Неки несретници у тој љубави налазили су своје понижење и у плиткоћи својој, бојећи се, да га четници не предпоставе њима у части и власти, које нису били достојни, скују наклени план, да га упропасте. Поткажу га полицајној окружној власти аустријској и уреде све, како дође у Книн, да га жандари ухвате и власти предаду, да га интернира. Он је на време случајно дознао за ово срамно, издајничко плетиво. Једне тавне ноћи враћајући се из чета, не смједе проћи цестом, покрај жандарске постаје у Стрмници, већ зађе у врлет и у мраку скотрља се у једну ривину, иштети ногу и пробије се испод груди, да је једва жив долибио се у Книн, као змија пребијена. Послије неколико дана опорави се и пође на пут да тражи сретства за обдржавање усташа и пошто их за неко време нађе, врати се утјешене душе и дође у приморски град Шибеник у Далмацији. Ту преноћи и сутра дан у колима крене за Тишковац, у Босни, али на једну и по немачку миљу од Шибеника смртни га болови узмуче у трбуху, те под великим притиском родољубних осјећаја врати се у Шибеник на последњи лек. Ту паде у кревет, лечише га марљиво и братски два лекара Србина и један подријеклом Талијанац, али узалуд. Суђен час, ко је рођен, не може умиинути. Јово је сваки дан горе, грдна смрт над главом му косу оштри, али он је у снијести и момак мушког духа, па је се не страши, већ наредно и хладнокрвно рођаку Илији говори: „Да сам могао мање љубити мученички народ мој, можда би више живио. Није ми жао, што ћу рано умријети, већ што у Босни с браћом не погибох, кад не виђех ослобођен народ мој. Ти, боже, спаси народ мој. — Илија, брате, не дај ме укопати у овој туђој земљи, укопајте ме у тужној Босни, у крају освећеном са крвљу најбољих наших јунака, нека на праху нашему ничу нови осветници, против угњетача и крвопија нашег народа и његове слободе.

Иза кратког боловања 25. фебруара Јово се пресели у вјечност из наручаја тужног оца свога. Јово је одселио само тјелом, али дух му је остао жив у грудима народа његовог, да одушевљава и миче у напредак, јунаке, родољубе и подмладак српски у Босни, водећи их светом циљу народног ослобођења и препорођаја.

Колико је Јово био омиљена и цјенена личност у опће, и сво грађанство шибеничко показало му је ријетким и величанственим спроводом, освјетљеним су 200 дуплира. Книњани и дрнишани такође учинише му достојну почаст. 27. фебруара тјело му је сахрањено на босанском земљишту, по препоруци његовој. Трећи дан дођоше му на гроб 100 оружаних четника и учинише му братску и витешку почаст, опаливши убојите пушке три пут преко гроба његова са: „Лака му земља и вјечна успомена!“

Пок. Јово на неколико дана пред смрт изабран је био од босански усташа и народа за изасланика

на провалио и поробио; а како и неби, кад исти има 25 дућана својих а све један поред другог, а свију је дућана унутрашње лице окренуто дворишту Меовом, — почем дућани нијесу зидани, то му врло лако за руком ишло.

При истрази комесије видјело се је, да су оба два дућана из авлије Мемне запаљена и поробљена, (али ко би смео казати да је он сам хтјео дућане своје запалити); и тако њему ништа неучинише, него само ради форме закона затворише једног кафецију, тобоже бацајући на њега због тога што је ватра у кафецијској посуди донешена била. Да нијесу дућани о ускршњим данима били затворени, опет би Турци обједили неке наше невољнике, да су они сами то учинили, али иначе немогоше ништа, него ствар би, па и прође. —

Поред све наше невоље неможемо а да неречемо коју о телеграму, који је из Брода 26. марта јављен, у коме се говори о неком наметању појединијех личности, како су исти с такијем поступањем у народу узрујаност и незадовољство проузроковали.

Чекасмо, неће ли онај који је тај телеграм јавио обширније штогод о том његовом назови-наметању, узрујаности и незадовољству писати; али видимо да је то било само неко сплеткарење и лична мржња, особито против прве у телеграму напоменуте личности.

Човјек бистра и узвишена ума, а као велики поборник идеје народа свога, никад неће бити пред њим оцрњен, а онај који је то јавио није имао право, и боље би било да је ћутао и не дао савјести на вољу, јер лијепо народна пословица вели: „За злато рђа непријања“, а друга сасма противно каже: „Рђа гвожђе једе.“

Г. Д. *Са границе босанске.* Нећу пропустити а да вам не јавим по моме обећању вијести са границе босанске о доласку намјестника далматинског барона Родића оће на границу; о истом у Книну надаше се да ће доћи пре осам дана од правог доласка; да како да су његов долазак неки сматрали да ће ауст. војска у Босну; то само оне који желе. И барон Родић у Книн дође на 2 т. п. р. у вече са својом свитом, који сутра дан на 3-ћег из јутра крене на границу у село Стриницу, ђе и приспије око подне, камо га мноштво сакупљене босанске раје дочека. Раја мисли, е ће је усрећити племенити господин, и послије мало треиутака барон им проговори: рајо више вам тајина нити икакове помоћи бити неће, него враћајте се свому дому. На што му један од присутни бјегунаца одговори: Ваша Преузвишеност, волимо се један по један у воду утопити, него се враћати у неослобођену домовину, или док нам се од веле-сила не уіамчи слобода, другојачије живи нећемо. И на томе се прекиде даљи разговор. Исти дан барон продужио је пут у Книн.

Сутра дан дјелила се потпора по неким селима, ђе само биаше подијељено врло старим и немоћним по неколико новчића; како за моћне и одраслемма никакове радње, то ће у скорим у великој оскудици за хранубити.

Напоменути ми је да се племенити гос. мис Ирби и Џонстон вруће заузимају о радњама путова око Книна, на којима раде они бјегунци, који су ближе Книну и добијају своју плату.

На 4. т. п. р. Њег. Преуз. кренуо је пут Врлике а на 5 опет се вратио у Книн, и на 6. отишао у Задар.

Сваки пут како при његову доласку и одласку на уредима вијале су се царске заставе и тробојке; а пред православном црквом на великом јамбору лепршала се црквена застава са Српским грбом, која се први пут на Васкрс у Книну развила.

Ј. М. — *У Српској Пожежени* 20. априла. (Због нагомиланог материјала закашњено. У.) (Шума имовне општине; главна скупштина; друштвени штатути.) На основу закона од 8. јуна 1871. о промени војени уредаба у војној крајини, примила је имовна општина бивше ц. кр. српско-банатске пуковније по гласу к. решкрипта половицу оних опсега државне шуме, у којима су крајишке општине речене пуковније имале право шумарења. Тим су стари граничари постали сопственником шуме једне од 5 милијона вредности.

Пошто је укинуто војно поверенство на великог жупана крашовске жупаније прешло, и пошто ће се услед те промене главна скупштина сазвати, која ће већ од управе зготовљене друштвене штатуте у претрес узети, вредно је пре скупштине коју о томе прословити.

Ако се будемо знали овом богатом шумом користити, шума ова постаће извором живота нашег, наша ће материјална снага временом бити најснажнија у свету, ми ћемо у току времена створити оне земаљске плодове, којима се цивилизовани народи давно користе и богате, и ми ћемо развити живот као и они, пун дивоте и обилатог блага; напротив пак ако немарњом нашом на овом новом богатом пољу привреде успавамо свест, као што смо је у овом окрајку у политичким и црквеним општинама успавали, потомци наши гојиће се сјајом позлаћеви високи црквени торњева туђински, које ће подићи колонизаторна политика на висоравњима и долама некада горостасне зелене густе шуме наше, шума ће прећи у туђе руке, а нама ће остати проклетство потомака наши. Тако и никако друкчије.

Од како је управа имовне општине у живот ступила, имали смо само један ђенерални састанак и то услед промене поверенства; владино поверенство прешло је са војничког рамена на раме цивилно. То је све, и за то се сад друштвени штатути мењају.

Да се није та важна промена десила и да није у том главном скупу пало речи о предају шуме, не би имали погледом на скупштински рад баш ништа друго регистровати, овако пам та околност даје повода, да и ми своје мишлење о заједничкој својини изразимо.

У првом реду морамо констатовати: да шума није само наша, него и наши потомака. Од какве је она користи, судимо да је излишно говорити, јер посведневно видимо, а и само искуство показује нам, да жив човек без ње остати неможе, она није само да утиче на дух и тело у њој или близу ње живећи људи, или да подмирује потребе локалне, него да олакшава нужде и недостатке далеко од шуме живећи становника.

Беч не калдрмише калдрму дрвљем из бечке шуме, него купује дебело липово дрво по скупе новце чак из такозване бошњачке шуме; та је шума тако рећи над кућама клисурским али је сопственик њен Француз; и клисурци се користе том француском шумом, али на жалост само киријом вукући грађу и фатове туђе из ње. Да добро материјално стање није први услов, да се живот одржи, Французи неби тражили бошњачки и други шума по свету.

Па зар баш тај услов код нас да изгуби сву важност? Зар да ту велику корист ми продајом шуме напред забацимо?

Далеко нека је од сваког заступника имовне општине и помислити за сад на засебне користи појединих општина и личне властитости, јер би та мисао проклетство на себе навукла. На нами није само да ударимо основ новом животу, а потомству нашем да оставимо широко поље, како би се оно наоружано теоријом и праксом развитком времена у пуној мери користити могло. Наше је само: да удруженом снагом, сталним правцем, расматрањем околности, и постојаном чврстоћом одклонимо све оскудице и недостатке домаће, па кад на пољу привреде наше процвјетају институције, у којима ће потомство наше наћи услове за умно, морално и материјално развијање, оно ће нас за цело благосиљати.

Пре свега треба садање ad hoc постојеће заступство да престане, нов избор да се приреди, нацрт друштвени штатута у појединим општинама разда, у штатутима да се свакој злоупотреби врата затворе, продаја и дебла шуме за сад онемогући, упливисање и пресија од горе препречи, врховни надзор ли на контролу сведе, слободно кретање друштву у границама одобрени штатута осигура, издавање капитала на приплод искључиво на сигурне становнике имовне општине ограничи, обрађивање и насађивање шуме под најстрожијом контролом врши, одговорност управног савета, управе као и нижег надзорног особља прецизира, сазив редовне и ванредне скупштине тачно означи, ревизиони одбор установи, цео рад друштвени на јавност изнесе, јаван извештај сваке четврти издаје, правила за администрацију и контролу врела установе, пословни ред јасно састави, и т. д. — На све ове као и на друге важне моменте мора се при склапању нови штатута обзир узети.

Оваким са владином потврдом снабдевеним штатутима, треба да се друштво дефинитивно конституише и свој рад отпочне.

По октроисаним сада важност губећим штатутима од 22. фебруара 1876. број 13635. сазива владино поверенство скупштину на предлог „обмана“ или из особне иницијативе. Ово несме у нове штатуте да уђе. Да су скупштинари умели да оцене посљедице свога рада усвајањем поменутих штатута, не би се такови никад усвојити могли, јер је у њима грозила отворена опасност имовној општини. Штатути су душа сваке институције, штетни чланак као и голи фраза у њима треба се чувати, јер то двоје или друштво утамане, или му грдну штету нанесу; па онда не треба ни ту околност из вида изгубити, да су са великим општинским благом и велике интриге скопчане, које ако имаоци не буду имали појма о своме задатку, цело имање расути могу.

Ако хоћемо овај велики иметак имовне општине да сачувамо и приплођавањем умножимо, онда треба да се поједине општине од Добрице до Свињице свом силом и снагом заузму, како би се споразумним, зрелим и паметним поступањем на предстојећој главној скупштини друштвена правила тако устројила, којима би се материјално унапређење осигурало, а напредак, који се имовној општини у зачетој цељи приближује, народ имовне општине усрећи. Никад нећемо имати узрока да се на своју судбу потужимо, ако на идућој скупштини створимо услове нашем развићу; на против пак јако ћемо доцније на немарност жалити, ако ово озбиљно тренуће пропустимо.

Пољадијске општине нека не мисле да се само клисурске општине шумом користити могу, а оне да немају отуд никакве хасне; шума није само клисурска, него заједничка, приходи њени не иду у џеп клисурски него у благајну имовне општине, лично право својине претвара се овде у право на користовање заједничким имањем. Клисурске општине опет нека добро запамте да ће им планински пењући пут временом бити грозан, ако им се земљиште испод ногу извучо. И једни и други нека баце поглед на оне општине, које су материјалном свезом и постепеним материјалним унапређењем врхунац развитка постигле и чији су становници давно од сваког плаћања ослобођени, јер се све дацеје њихове готовином општинске благајне подмирују. Те су општине мало подаље од нас, али за то могу правила паметног живота и за нас важити.

Ваља знати да се нама свуда спречава слободан развитак рада, па за то треба животне услове да бранимо.

Најзгодније би било кад би поједине општине од Добрице до Свињице нацрт друштвени штатута, који се код управе имовне општине у Белој Цркви спремљен за идућу скупштину налази, набавиле, такови добро проучиле и на поједине чланке своје примедбе учиниле, или кад би споразумним поступком саме састав нови штатута израдиле. А још би боље било, кад би се идућој скупштини резолуцијама правац означио.

Одобрењем политичке области могли би сеђјавни зборови приредити; Клисурци би могли у Старој Молдави скуп држати; стара молдавачка општина, која је умно највише развијена, могла би иницијативу у руке узети; на зборовима могле би се одлуке донети за даљи рад. Пољадија би опет могли у оквиру њихови политички срезова скупове држати.

Не треба чекати, да нам све други готово донесе, него сваки, нарочито пак интелигенција пољадијска и клисурска нека покаже, да је кадра да брани материјалне интересе заједничке својине. Ако се у другог уздамо нећемо никад знати шта је наше.

Напред! бојажљиво несмемо гледати у ову прву друштвену појаву, заступници наши морају обавештени на скупштину доћи.

АТЕНТАТ НА ЦАРА ВИЉЕМА.

Атентат, што је у суботу после подне 11. маја о. г. по рим. покушан против живота немачког цара Виљема, изненадио је сав свет. Готово сви берлински листови доносе опширне извештаје о томе атентату, те саопштавамо из њих у кратко о том злочинству ово:

Око 3½ сахата по подне возио се цар у отвореним кочијама са својом кћерју, великом херцегињом баденском, и то са шетње из зоолошке баште. У улици, што се зове „Unter den Linden“, близу палате рускога посланства, избаци неко два хитца из револвера на кочија, али срећом не погоди никога. Цар одмах заповеди, да се кочија заустави. Царев телохранилац скочи с преда с кочија за злочинцем, који је бегао и испалио још неколико хитаца на људе, који су га хтели задржати и ухватити, али ипак није никог згодио. Најпосле се натисну светина за њим, те га опколи, ухвати и преда полицији. Бранио се што је већма могао, а разјарена светина у мало што га није на место убила. Цар се при том ужасном догађају показао хладнокрван и миран, а госпођа се била онесвестила. Цар није хтео примити оружану пратњу, него се праћен усклицима светине мирно вратио у двор.

Из истраге се дознало, да је злочинцу име Хенрих Макс Хедел, а звали су га обично Леманом. Родом је из Липиске и стар је 21 годину, а радник, и то лимарски калфа. Пред полицијом је изјавио, да није хтео убити цара, него сам себе, да тако крвљу покаже пред царем, како је радницима тешко. Из исказа сведока види се на против, да је баш пуцао на цара, по што је то видио и сам цар. Хедел вели, да припада хришћанско-социјалној странци, али је иначе анархиста. Држао је социјалистичке скупове по селима око Липиске и говорио је на њима у духу социјалистичком. С Хеделом одведен је био у затвор и неки радник Кригер, који га је бранио од навале светине, али је исти одмах пуштен, јер се доказало, да је невин.

Хедел се при преслушању понашао врло дрско. У стану његовом нашли су многе социјално-демократске списе и књиге, као и слике Либкнехта, Бебела, Моста и других социјалистичких вођа. Даље се вели, да он важи као агитатор анархистичке странке, те је у тој цељи путовао по Италији, Француској, Швајцарској и Шпанији. Револвер, што су отели од њега, био је од шест цеви, а два метка била су још неизбачена.

Заступници страних дворова честиташе цару, што је остао жив, а силна светина врвила је пред двором и поздрављала је одушевљено цара и изјављивала своју радост, што га је сретно минула кобна несрећа. Варош Берлин била је готово сва искићена заставама.

Ово је већ други атентат на цара Виљема. Први је покушао ђак Оскар Бекер у Баден-Бадну 1861 године. Тада је Виљем још био краљ, и рањен је врло незнатно у врат, а убојито оружје утиснула је тада фанатичном младићу у руке неоснована мржња на краља, као да је он запрека уједињењу Немачке. Судови су осудили злочинца на тамницу од двадесет година, но по милости краљевој пуштен је већ 1866 године под условом, да се исели из Немачке. А да ли је овај нови атентат на цара Виљема учињен из лудости, или је то дело фанатичне агитације какве политичке странке, то ћемо на скоро дознати из судске истраге.

НОВИ САД 4. маја. Последњих дана била је читава бура на угарском сабору услед петиције пештанске жупаније, коју је ова на сабор управила у ствари Тисине наредбе о праву скупљања и која је прошле недеље била предмет саветовања на угарском сабору. Уједињена опозиција ступила је том приликом први пут као странка и то велитом одлучношћу и безобзирношћу. Сама тема била је згодна и благодарна за опозицију. На том првом међдану огледале се те странке и влада је добила већину од 32 гласа само. Из тога се може видети, какви мучни дани очекују још Тисину владавину. О току те дебате донели су сви пештански листови уводне чланке. Из једног од тих чланака доносимо овде нашим читаоцима завршни део:

„И то је значајно у нашој данашњој унутарњој конштелацији, што заставу револуције није само развила крајња левица, као Хелфија, него и сами кандидати за владу, као шимоњи, умерењаци, као Силађи, конзервативци, као Апоњи. У говорима свију тих људи одјекује сасма чудан тон одпора. Мора да се и далеко дошло са нашим стањем, кад се у угарском парламенту прокламује револуција, као што се то збило при дебати о Тисиној наредби о скупљању. Мора да се далеко дошло, кад се са министарске клупе чују против појединих посланика неразговетне претње због бунтовничког духа. У нашем парламенту је сада право расуло. Сви живљи од Хелфије до Апоњија сложили се, да сруше Тису у сабору.

Говори Силађија, Апонија, и Шимоњија итд. против министарске самовоље, која се показала у наредби о скупљању, сви ти говори објављују побуну. Против самовоље од горе помаже само сила од доле — тако је гласила прокламација у парламенту, у оном парламенту, који је од скоро вотирао драконски Чемегијев казнени кодекс, са својим страшним тероризмом против сваког слободнијег кретања. Јесте, реакција се на коњу жури, и брзо за њом може бура да дође.

Зао удес хтеде, да Тиса за своје становиште не нађе никојег другог браниоца, до ли Чемегија, ту инкарнацију умртвљујуће, законог слова.

И тако баш при крају сесије приказују се контури будућности. На једној страни млађана опозиција, ватрени Шимоњи, Апоњи, Силађи, са Хелфијем у застору, на другој страни хладни и непоколебљиви бихарски вођа опозиције, који је аванзовао за автократу, са гилотинским правником Чемегијем за собом.

Каква противност! Зар се неће та противност разрешити? Ил ће се још пооштрити? Хоће ли идући избори, где ће се обе странке огледати, донети нам револуцију — ил Тисину диктатуру“?

Таким се црним бојама црта унутарње стање које је за време Тисине ере завладало у овој земљи

У наклади књижаре браће М. Поповића у Новом Саду баш сад изађе 5. свеска „библиотеке за народ“ и то: Светли дани српски — јунаци и јунаштва најновијеграта за ослобођење српско. 1875—1877. Спевао Мита Поповић. Цена је књизи тој 40 новч.

НОВИЈЕ.

— На *угарском сабору* почела 2. (14.) маја расправа, како да се покрије од 60-милијуног кредита део, који на Угарску отпада.

— Јавља се из *Беча*: Намеравало се, сазвати делегације, да одобре буџе, како бечко државно веће одобри кредит од 60 милијуна. По што пак изгледа, да ће се отегнути расправа о том предмету, а по што је преко нужно одобрење заједничког буџета, то ће се делегације сазвати, како угарски сабор одобри покриће кредита од 60 милијуна. Делегације ће се дакле састати првих дана идуће недеље,

---

од сваке пропасти и правим га путем водити, па ћемо имати у њему чврсту полугу за нови живот.

У Босни је само српски народ, Босна је била српска и мора бити српска, па за то треба да сви радимо, живимо и изгинемо. Ослобођење и уједињење српско нека је једина девиза наша. Даклен ја сам увјерен, да ћете нам и ви у овим тешким околностима и нашем опћем раду потпора и десна рука бити, бранећи нас и нашу народну ствар од сваког непријатељског и странског нападаја, а народ наш биће вам и срцем и душом захвалан на труду и пожртвовању вашем.

Ваш искрени поштоватељ

19. окт. 1877. **Јово Билбија.**“

Да је што у цјелини написао, ја незнам.

Из свега покојникова рада, што га имамо пред очима, у овом кратком нацрту, увиђеће сваки искрени родољуб српски, да је голема и ненакнадива штета за Босну, што је изгубила ваљаног Јову, првог народног вођу свога на политичном пољу. Да је он угинуо у народу, у коме је остварена народна слобода, и ту би се осјетила нека празнина, камо ли неће у тужној Босни, у којој му сада ни издалека пара нема.

Јови на спомен.

Ови свијет, брате,
Био ти је пако,
Рај је био за те,
Уживај га слатко!
У свом раду журном
Много си поднио,
У животу бурном
Свашта претрпио.

Чудо! И до сада,
Да си мога' живит,
Колико си страда'
И мора претрпит'.
Радећи за свето
Спасење робова,
Пао си под клето
Судиште лопова.

Ђе је Грк владика
Гори од Турчина,
Издат' му је дика
Свог духовног сина,
(Часна Хришћанина)
Да га Турчин мучи,
Грозну смрт му спрема,
Нек раја приучи,
Да јој зоре нема.
Док он с пашом влада,
Кожу с раје скубе,
Рајиногa склада
Не може да буде.
„Рајо! Ти си жива,
У славу султана,
Његова је милост
Животу ти храна!
Јади те не знали!
Пази милост царску,
Сваку књигу спали
Српску и бугарску!
Турски, грчки учи,
По жељи царевој,
Учи и научи,
За срећу се не бој?!“
Фанарјоти тако
Вјерску браћу уче,
Уче наопако,
Да се лакше турче.
Кир Дионисија
И брат му Пајсија,
Босанске владике!
Љуцке неприлике!
Они се јавише
Те страсти јунаци,
По Босни жариште
Ти грдни ортаци,
Османа, Сафета
И Асима паше,
Храна им проклета
И кап воде наше!
На зло се слагаше,
Школе и опћине
Поразваљиваше
Твоје, мој Србине!
Вође, учитеље,
Све прве грађане,
Узданице веље,
За срећније дане,
Стране изјурише
Своје заточише,
Па неке убише,
Неке измучише.
Немило честитог
Јову измучише,
Момка племенитог
Скончана пуштише.
Љека је тражио,
У првих љекара,
Мученик је био
Рањених недара,
У љеку нашао
Смрт своју прерану,
С брајом се растао,
Ни сунце не гуану. —
Ови свијет, брате,
Био ти је пако,
Рај је божиј' за те,
Уживај га слатко.

У Дрнишу на Благовести 1878.

Богољуб Петрановић.

— *„Загребачке новине“* пишу, да је око Пожеге дошло до крвава сукоба међу оружаним босанским бегунцима и пандурима; пандурима послато у помоћ два вода војника и један пике коњице.

— *„Нова сл. преса“* пише, да ће Ауесперг у одговору на интерпелацију Пољака о Босни рећи, да спољашње звање никад није мислило, окупирати Босну кооперацијом с Русијом; но из тог одговора не излази, као да је напуштена мисао о купацији, на против, та се евентуалност сматра могућом и слаби је само та причина, што ће се то питање оставити конгресу. Ма да се то оставља конгресу, и пак се тим не ограничава владина слобода акције: влада може заповедити, да војска улази у Босну или не, конгрес ће само дефинитиво решити то питање. Срећа, те је Аустро-Угарска у том сложна, да у окупији, к'ао и анексији Босне лежи погибао за унутрашњи мир наше државе. Намирење својих интереса ваља нам да тражимо дуж Дунава, а не с оне стране Саве.

— Из *Берлина* се јавља, да се у дипломатском свету опет много говори о конгресу. Има их, који тако далеко иду, те одричу Инглеској право, да она може осујетити конгрес или без конгреса ступити у акцију.

— „Пешт. Лојду“ телеграфишу из *Цариграда*: Порта све обећава, што Русија захтева по уговору, и она би сигурно све учинила, што обећа, но Инглеска се опире свему, што није већ свршен чин, а могло би створити нове свршене чинове, које би Русија могла употребити у своју корист. У том погледу стоји у првом реду питање о градовима. Већ је била издата заповест, да се напусти Батум, Варна и Шумла, кад али се Инглеска ту умеша и енерђично стане протестовати против те наредбе, и у сед тога још нису градови предани Русима.

— „Полит. Кор.“ јавља из *Цариграда*, да Руси око св. Стевана подижу нове опкопе и оружају их топовима. Ратно веће, које је 2. (14.) о. м. већало под председништвом Тотлебена, решило, да се енерђично од Порте поиште, да се напусти Шумла. — Родопским устаницима помажу Арнаути; било је нових бојева. Мировна комисија није успела.

— Из *Цариграда* се јавља: Разбили се преговори о том, да Турци напусте градове и у исто се време Руси повуку од св. Стевана, по што тотлебенов план о повлачењу Руса није одобрен у Петрограду.

— Руски *„Правительственц вијесник“* доноси овај позив московског благотворитељног комитета ради набавке флоте за крстарење:

„Божија је воља послала на Русију ново искушење. Крвни наш непријатељ прети ратом. Земљаци! Хоће мо ли допустити, да непријатељ поништи плодове наших победа и по ново подјарми народе, које смо ми ослободили? Наш је непријатељ јак на води. Бројно далеко надмаша његова поморска сила нашу. Но има средства, да га и на води погодимо и задамо му осетан удар. Ко не зна, да се сав његов интерес састоји у оном што заслужи и стече? Тридесет хиљада његових бродова плове по свима морима света. Он има грдну трговачку флоту: њу морамо нападати. Кад ће непријатељ затворити наша мора и палити наше обале, нека буде изложена неподобама рата и његова трговачка флота.

Нама требају јаки бродови, што брзо броде, који би се као страховита сила могла покасти на трговачким путевима непријатеља. Последњи рат увенчао је славом наше морнаре, који су се са слабачких чамаца борили са страховитим оклопним горостасима, па опет за то победили. Пошљите те ваљане људе на великим, јаким бродовима пред непријатеља, па ће он брзо изгубити своје смело поуздање.

У сваком рату стајасмо као један човек уз цара и државу: удружимо се и сад у великом делу, да од своје воље створимо флоту за крстарење. Свак нек чини своју дужност, па ћемо нужну циљ брзо постићи. Радња мора бити брза и снажна“.

Јефтино средство лечења. Сваком ће бити познато како је захладнење или томе подобно несношљиво и колико човек времена треба да се излечи наравно употребљујући велике количине медикамента, као тисане, сирупа и т. д. Ником неће бити страно, да забатаљена разхлада више пута запаленје јигерице проузрокује, ако и у сушицу не пређе. Многа опробана испитивања доказала су, да је норвешки катран у чистом стању и доста препарман за чудо добар лек за горепоменуте болести. Катран у његовом првобитном стању неможе се — због непријатног укуса и лепљивости, узимати, париски апотекар гд. Guyot дошао је на ту мисао да га у мале округле са желатином затворене капслице у форми пилула начини. Ништа није лакше за узимати него тај препарат, који се врло лако растопи, те тако тај катран са највећом брзином дјествује.

Две до три Guyot-ове капслице свако у подне узете, олакшавају одма и у више случајева одстрањују најупорније разхладе. Са истима се може већ наступљеној сушици на супрот стати и излечити је, у том случају спречава катран растопљење туркуле те са помоћу саме природе излечи се човек тако брзо, како се ни надати није могао.

Човек неможе доста то признато средство препоручивати и то у погледу пробитачности и јефтиноће. Будући један флакон 60 капслица садржава, то нестаје скупље од 10 до 20 нов. на дан а искључује употребу других медикамента у форми тисане, пастила и сирупа. За сигурност да се праве Guyot-ове катранове капсле добију, треба тачно на етикету пазити, које подпис гд. Guyot-а у три боје носити мора.

Стовариште у Н. Саду у свима апотекама.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

НОВЕ СРПСКЕ МУЗИКАЛИЈЕ
НА ЗНАЊЕ
СРПКИЊАМА СВИРАЧИЦАМА
и пријатељима лепе уметности.

Сад баш изађоше издањем нашим а израдом признате у Бечу бакрорезне-нотне штампарије од Еберле и друга ево ове како садржином тако и укусним елегантним обликом нове српске концертне музикалије и то:

I.
„БЕЗ ТЕБЕ ДРАГА.“ Цена 1 ф.

II.
„УСПОМЕНА НА ПЕСМУ ЧУЈ ДУШАНЕ.“ Цена 1 ф.

III.
„ПРАГ ЈЕ ОВО МИЛОГ СРПСТВА.“ Цена 80 н.

За гласовир ставио др. Јован Пачу.

Ове првине књижарског нашег рада са Музикалијама, потрудили смо се не жалећи трошка, да их спољашњим обликом што лепше и угледније нашим лепим свирачицама у руке предамо, — те да дивне ове песме, народу српском омиљене, и са свим понарођене на свет изађу, како наших млађаних уметница — тако и на част, на гласу нам србина композитора др. Јована Пачу-а.

Изведене су и удешене ове музикалије, како за лепу забаву музичку у приватном дому, тако исто и за јавне састанке, беседе, игранке и концерте и т. д.

Издања овога како већ јавно наговестисмо, латисмо се нарочито с тога да у наши лепи Српкиња свирачица још и већу вољу подстакнемо, да пригрле своје рођене гласове и подиче се српском свирком и попевком.

До те наше миле публике стоји и стојаће, да и овакав рад књижарски и у нас одомаћи се и маха узме.

По суду знаоца музичке теорије и праксе, који нам по пријатељству ове музикалије оцениште, варијације ових трију горенаведених песама српских, стоје на висини данашње музикалије.

Компониста др. Јован Пачу посведочио је овим својим радом, да је дорастао за тај уметнички посао, којега се ево подухватио и са којега је већ познат и признат српском свету са беседа концерата и т. д.

Купцима и препродавцима музикалија нашег издања шаљемо и слаћемо наручене музикалије у пакету, нерачунијући паковање ни поштанску пропратницу (фрахт брief) но само обичну поштарину.

А ко поручи и новце у напред пошље за један екземплар, послаћемо му музикалије У крстатом завоју бесплатно.

Књижарима и препродавцима дајемо 30 процената.

У Новоме Саду на усрс 1878.

Српски књижари и издавачи
Браћа М. Поповићи.

ЗА ШКОЛУ И НАРОД.
АПОСТОЛИ и ЕВАНГЕЛИЈА
у празничне и недељне дане преко године са 6 слика од епископа Платона са преводом српским, на ново прегледаним и поправљеним за школску и домаћу потребу штампа се већ у велико издањем нашим и биће готово издаље до пред крај ове школске године.

Исто тако издањам нашим штампају се:

1. **СПИСИ ЗМАЈ-ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА** и изиђе двојако, у дивот издању и у јефтином издању за народ.
2. **Извод из српске граматике написао** професор Ј. Живановић.
3. **О подизању воћака** од Ј. Борјановића.
4. **Мађарска граматика са читанком за срп. нар. школе** написао Стеван В. Поповић.
5. **Немачка грама ика са читанком за срп. нар. школе** написао Стеван В. Поповића.
6. **Наука из светог писма** за писање и на изуст учење у основним школама, **ново попуњено издање.**

Српски књижари и издавачи:
ВРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Познатом пријатељу у Бечеј. Није вредно и са „Торонталом“ бавити се.

Г. Др. Ј. у Краг. Према изјави у званичним новинама опровргли смо и сами и тиме се „задовољило чувство истине, правичности и поштења.“

✝

С болним срцем јављамо свима сродницима и пријатељима тужну вест, да нам после дужег боловања немила смрт отрже из средине узданицу нашу:

Светозара Новковића,
правника IV. године,

5. априла о. г. у 28. години младости своје. — Овом приликом уједно јавно благодаримо свима онима, који при погребу нашег непрежаљеног Светозара учествоваше, и тим му последњу почаст указаше.

У Ст. Бечеју 30. априла 1878.

Родитељи: Ђорђе и Персида Новковић. Браћа и сестре: Јован, Даница, Софија и Младен.

ОБЈАВА ЗА ЗУБОБОЛНЕ.

Целокупне жвакалице, као и поједине зубе, умеће без бола и врло јефтино по најновијој методи. Даље извршава сваковрстне операције.

С поштовањем
Др. В. Дик,
зубни лекар.

Ординује сваки дан од 9 сати у јутру до 5 сати по подне у гостиони „царице Јелисавете“ бр. 22.

ОГЛАСИ.

Објава.

Дана 14. (26.) маја т. г. држаће се минуендо у погледу зидања парохијалне куће у Ст. Футогу лицитација, и позивају се они, који би желили тај посао предузети на исту реченог дана после подне у 2 сата да предстану, гди ће и условија код црквеног обштества увидити моћи.

2—3 **Црквени одбор.**

Објава.

Српска православна црквена општина у Беркасову држаће 15. маја јавну дражбу ради бакром покривања торња, са чега се ово обзнањује онима, који би исти радити хтели и то уз 10% кауције. Грађевни нацрт и увјете означиће општина.

Из седнице српске православне црквене општине држане у Беркасову 30. априла 1878.

Душан Кнежевић, перовођа. **Мојсилов,** председник.

1—2

ОБЈАВА.

Част ми је овим поштованој публици јавити, да сам моју, већ дуже времена на овдашњој пијаци постојећу сликарску радњу, сасвим предао господару **Ивану Драгићу**, заједно са камењем од оних слика које су у мојој наклади изашле. — Тако исто предао сам госп. **И. Драгићу и све поручбине**, које су у последње време на мене стигле, **да их обави**, за које се госп. **И. Драгић обвезао**, да ће их најтачније извршити.

Уједно захваљујем свима мојим пријатељима и познаницима, који су ме својим поверењем одликовали и који су ме својим заузимањем око разпростирања моји слика подпемагали.

У Бечу априла 1878.

1—1 **П. Јанковић.**

ОБЈАВА.

Част ми је овим јавити поштов. публици, да сам овде постојећу сликарску радњу господ. П. Јанковића **сасвим у моју својину примио.** — Даље, примио сам **све слике и камење** од оних слика, које је госп. П. Јанковића издао. — Тако исто примио сам и **све поручбине**, које су у последње време још на госп. П. Јанковића стигле, за које сам се ја обвезао, да ћу их најтачније одправити.

Уједно умољавам овим најучтивије сву ону господу, која су са госп. Јанковићем радили и у свези стајали, да би имали доброту, своја писма и поручбине **од сада директно на мене** слати и да би и мени **тако исто повјерење** поклонили, као што је то госп. П. Јанковић уживао, а ја ћу се вазда трудити, да свакога у сваком погледу задовољим.

Моја је адреса ово: Ivan Dragić, in Wien, IX. Bezirk.

У Бечу априла 1878.

С особитим поштовањем
1—1 **Иван Драгић.**

РАСПИС ЛИЦИТАЦИЈЕ.

Дозволом слав. еп. адм. одбора од 4. апр. о. г. Е. 340. црепајска општина воља је четири звона по новој системи са отвореним одушкама за своју цркву набавити, која ће скупа до 28 цената или 1568 килограма тежине изнети и која по хармонији удешена и то: прво звоно од 14 цен. са молтоном F. друго од 8 цен. са молт. Ais, треће од 4 цен. са молт. C, а четврто од 2 цен. са молт. F, од добре материје саливена бити имају, усљед чега ће се минуендо лицитација 14. (26.) маја 1878 у Црепаји држати.

Сви дакле звоноливци који су томе вешти и вољни поменута звона по жељи ове општине салити, овим се позивају да горе означеног дана или лично у Црепају дођу или запечаћене оферте поткрепљене са својим преко непокретног имања најмање од 4000 ф. од дотичне власти потврђеним сведочбама са гаранцијом од 10 година поднесу. где ће се и потребни уговор са општином закључити имати.

У Црепаји 26. априла 1878.

Ј. ПЕТКОВИЋ, перовођа. МАРКО СРЕМАЦ, председник.

3—3

3—3 МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ЈОВАНА МАРКОВИЋА у Осеку
потребује једног од млађих спомоћника и једног шегрта.

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења поводом смрти Младена Средојевића упражњеног учитељског места на овдашњој вишој девојачкој школи, за редовног учитеља српског и немачког језика, Физике и Хемије, краснописа и цртања. Са овим звањем скопчана је годишња плата од 800 фор. и 10% редовне плате у име накладе за стан.

Молитељи имају своје добро инструиране молбенице заједно са законитим доказима о горњој способности, за шест недеља дана од дана прве објаве, овоме одбору поднети.

Из седнице школског одбора, држане 8. априла 1878. год. у Сомбору.

ЛАЗА СТАНОЈЕВИЋ, перовођа. 3—3 ЂОРЂЕ БРАНКОВИЋ, председник.

ЈЕДНА УЧИТЕЉИЦА,

која је с одличним успехом свршила педагошко одељење циришког универзитета, рада би да даје лекције из **српскога, немачкога, француског, енглескога и талијанскога језика и из клавира.**

За адресу распитати у уредништву „Заставе“.

ОБЈАВА.

У стоваришту шешира из Беча, које се налази у кући гђе Бокшанове у главном сокаку, налази се сваковрсних **шешира** сваке боје и врсте, за господу, дечаке, и децу. Препоручујем особито богати избор **шешира** за српске православне свештенике. Цена је овим **шеширима** ванредно мала, и бољи су и јефтинији него игди.

Јамчи се за добар еспап и добру послугу. — Молећи за што чешћу посету.

С велештовањем
В. МАЛДАКЕР
1—6 Стовариште шешира из Беча.

Један од старији али у са свим добром стању одржан 3—3

билијар

може се добити код браће Ристера у Руми.

Мануфактурна трговина
ЈЕФТЕ ОСТОИЋА
у Руми

потребује једног помоћника који одма може ступити. 2—3

ОГЛАС.

Управа манастира Раковца ставља до обштег знања да ће дана 6 (18.) маја 1878 у 10 сати пре подне у манастиру обдржавати дражбу ради продаје од 900 метр. фата најбоље врсти букови, церови и грабови дрва.

Увјети и дрва могу сваки дан код управе се видити.

У М. Раковцу 27. априла 1878.

3—3 **УПРАВА.**

МАТОНОВ
GIESSHÜBLER

НАЈЧИСТИЈИ ИЗВОР АЛКАЛСКЕ КИСЕЛЕ ВОДЕ.

Лечници га особито препоручују као лек од болести у органими за дисање и варење, тако исто као пиће, које се у свако доба може пити.

Стовариште за Нови Сад код гг. Д. Коде и Е. Дицгена. 9—10

Мануфактурна Трговина
СВЕТОЗАРА ЈАГЕРОВИЋА
у Сомбору

потребује једног старијег спомоћника који србски, немачки и мађарски говори. 2—3

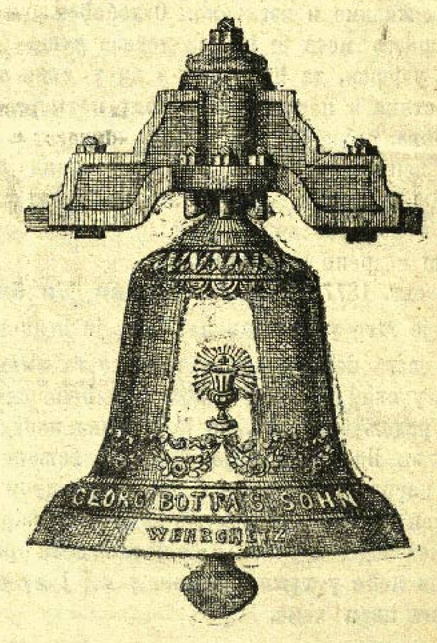

ЗВОНА по најновијој системи израђујем у ливници мојој са дрвенима и гвозденима крунама, од најфинијег метала са гаранцијом од 10 година. Уједно дајем оним општинама на знање, које имају стара звона, за оправку, или су намерна нова звона дати оправљати а при новцу нису, да би могли све исплатити, то се обвезујем израдити са исплатом на више година.

4—12 **Ђорђа пл. Бота син,** звоноливац у Вршцу.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.